

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΙΝΕΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

2017

Κάθε φορά που δίνεται η ευκαιρία σε κάποιον νομικό ή ερευνητή να μελετήσει μια συγκεκριμένη πτυχή ενός θέματος, παρουσιάζεται μια εξαιρετική ευκαιρία προς αυτό το άτομο να μπει σε βάθος και να προσπαθήσει με τα ευρήματα του να αποκρυσταλλώσει την κατάσταση που επικρατεί αναφορικά με την συγκεκριμένη πτυχή του θέματος που ερευνά κατά το χρονικό διάστημα που αυτός κάνει την μελέτη του.

Ξεκινώντας και εγώ την έρευνα μου για το συγκεκριμένο θέμα, εντυπωσιάστηκα και ενθουσιάστηκα όταν είδα ότι το 2006 ένας εξάιρετος συνάδελφος δικηγόρος Ηλίας Στεφάνου είχε συντάξει την δική του έκθεση με τίτλο **«Εναλλακτικά ΈΗ Ενδιάμεσα Είδη Ποινής.»** Φυσικά, σε αντίθεση με τον αρχικό μου ενθουσιασμό, όταν την μελέτησα απογοητεύτηκα μόλις συνειδητοποίησα ότι 11 χρόνια μετά, τα όσα αναφέρει παραμένουν πάνω κάτω τα ίδια.

Σημαντικό να αναφέρω όμως ότι κατά εκείνη την περίοδο που έγραφε ο κύριος Στεφάνου ήταν μόλις είχε αποφασιστεί η άμεση εφαρμογή του νόμου που προνοούσε για τα Διατάγματα Κηδεμονίας, συγκεκριμένα στις 08/12/2003, και ήταν όλα σχετικά φρέσκα για το ζήτημα.

Αρπάζοντας λοιπόν το θέμα από εκεί που το άφησε ο κύριος Στεφάνου θα προσπαθήσω και εγώ με την σειρά μου να παρουσιάσω όσο πιο ολοκληρωμένα γίνεται την εικόνα που αντιπροσωπεύει σήμερα το 2017 τις εναλλακτικές ποινές στην Κύπρο και την πραγματικότητα της εφαρμογής του χωρίς να αναλύω καθόλου την πτυχή (ακαδημαϊκής φύσεως συζήτηση) κατά πόσο μια «εναλλακτική ποινή» όντως έχει την ίδια αποτελεσματικότητα με άλλες πιο καθιερωμένου τύπου ποινές. Αυτή είναι μια μελέτη που πρέπει να γίνει από ομάδα ανθρώπων και για την οποία ελπίζω κάποια μέρα να υπάρχουν αρκετά παραδείγματα για αυτούς να μπορούν να εξετάσουν.

Πάρα πολλές φορές μετριάζοντας τα γεγονότα των κατηγορουμένων ειδικά όταν πρόκειται για παραβάτες που δεν έχουν προηγούμενα, πάντα στην αγόρευση μου καλώ το Δικαστήριο όπως εξετάσει το ενδεχόμενο επιβολής διαφορετικής ποινής από αυτής της χρηματικής και/ή της φυλάκισης.

Μπορούν όμως τα Δικαστήρια να υιοθετήσουν την θέση μου για διαφορετική ποινή εκτός της χρηματικής και/ή της φυλάκισης?

Πρώτα πρέπει να πάμε πίσω να δούμε τι προσπαθεί ο Δικαστής να πετύχει με την υποβολή ποινής.

Αν αυτά μπορούν να επιτευχθούν με οποιοδήποτε άλλο τρόπο εκτός από τις καθιερωμένες ποινές (χρηματική / φυλάκιση) τότε η απάντηση θα πρέπει να είναι ότι όχι μόνο ότι μπορεί να εξετάσει διαφορετικές ποινές αλλά ότι έχει την υποχρέωση να το κάνει.

Θέλω να καλέσω τους ενδιαφερομένους να μην βασιστούν μόνο πάνω στην δική μου έκθεση αλλά να προβούν και σε δική τους μελέτη των όσων επισυνάπτω και/ή παρουσιάζω μέσα από την λίστα με τους ηλεκτρονικούς συνδέσμους του υλικού που διάλεξα να μελετήσω ερευνώντας το θέμα εναλλακτικών ποινών.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Οι εξής πέντε προϋποθέσεις ορίζονται από το γνωστό Βρετανό συγγραφέα HLA Hart ως απαραίτητες για να μιλά κανείς για τιμωρία με τη βασική της έννοια

1. Πρέπει να περιλαμβάνει πόνο ή άλλες συνέπειες που συνήθως θεωρούνται δυσάρεστες
2. Πρέπει να επιβάλλεται για την παράβαση νομικών κανόνων
3. Πρέπει να προορίζεται για τον πραγματικό ή υποτιθέμενο δράστη του αδικήματος
4. Πρέπει να επιβάλλεται εκούσια από ένα άτομο εκτός του δράστη
5. Πρέπει να επιβάλλεται και να επιτηρείται από μια εξουσία η ύπαρξη της οποίας προνοείται από ένα νομικό σύστημα εναντίον του οποίου διαπράχθηκε το αδίκημα

Απώτερος σκοπός η εφαρμογή της φιλοσοφίας της «δίκαιης ανταπόδοσης» (just desert) η οποία ακολουθήθηκε στην Αγγλία ως πολιτική της ποινικής καταστολής κατά τη δεκαετία του 1990 ενώ στην Κύπρο ήταν ανέκαθεν διακηρυγμένη στο Σύνταγμα μας στο άρθρο 12.3

Περαιτέρω και πιο συγκεκριμένα οι κύριοι σκοποί της επιβολής οποιασδήποτε ποινής στους αδικοπραγούντες είναι

1. Η αποτροπή (deterrence), τόσο ειδική που αφορά το συγκεκριμένο αδικοπραγούντα, όσο και γενική που επηρεάζει το ευρύ κοινό και τον εν δυνάμει επίδοξο νέο αδικοπραγούντα
2. Η αναμόρφωση (rehabilitation) του χαρακτήρα και των συνηθειών του αδικοπραγούντα
3. Ο περιορισμός (incapacitation) του αδικοπραγούντα σε μέρος που να τον αποτρέπει από του να διαπράττει άλλα αδικήματα εναντίον της κοινωνίας

Συνεπώς οποιαδήποτε ποινή μπορεί να υιοθετήσει τους 3 βασικούς σκοπούς όπως αυτοί φαίνονται πιο πάνω, τότε μπορεί να θεωρηθεί ως αρμόζουσα ποινή σε οποιαδήποτε περίπτωση ακόμα και αυτή που αποκαλούμε «εναλλακτική» και/η «ενδιάμεση».

ΠΟΙΝΗ & ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

Καταρχάς να αναφέρουμε ως κοινός αποδεκτό το γεγονός ότι δεν μπορούν για όλα τα αδικήματα να υπάρχουν «εναλλακτικές ποινές». Σίγουρα μπορούμε θεωρητικά να συζητήσουμε εναλλακτικές ποινές για αδικήματα όπως ο φόνος ή την κατοχή ναρκωτικών με σκοπό την προμήθεια άλλα στην παρούσα παρουσίαση έχω μόνο 20 λεπτά και η παρούσα κατάσταση του Δικαστηριακού μας συστήματος απέχει χρόνια μακριά από μια τέτοια συζήτηση για αυτό καλύτερα να περιοριστούμε σε αδικήματα τα οποία σήμερα θα επιδικάζονταν με χρηματικές ποινές και/ή χαμηλές ποινές φυλάκισης με την πιθανότητα αναστολής.

Συνεπώς ποια θεωρείται εναλλακτική ποινή στην Κύπρο?

Αφετηρία της συζήτησης πρέπει να είναι το άρθρο 12 παρ. 3 του Συντάγματος το οποίο ορίζει ότι κανένας νόμος δεν μπορεί να προβλέπει τιμωρία η οποία είναι δυσανάλογη με τη σοβαρότητα του αδικήματος και το άρθρο 29 του Ποινικού Κώδικα ότι κανένας νόμος δεν μπορεί να προβλέπει και κανένα Δικαστήριο δεν μπορεί να επιβάλει υποχρεωτική ποινή για οποιοδήποτε αδίκημα πλην κάποιων αδικημάτων όπως ο φόνος και η προδοσία.

Για να μπορέσουμε να συζητήσουμε/εξετάσουμε εναλλακτικές ποινές θα πρέπει να δούμε τι σημαίνει η φράση εναλλακτική ποινή.

Γενικά ο όρος ποινή (sentence) παρουσιάζετε στα λεξικά και νομικά συγγράμματα ως εξής.

«Sentence – The judgement that a court formally pronounces after finding a criminal defendant guilty; the punishment imposed on a criminal wrongdoer» - **Blacks Law Dictionary 7th Ed. Garner.**

«Ποινή - Κάθε είδους τιμωρία που επιβάλλεται για κολάσιμη πράξη, τιμωρία που επιβάλλεται σε κάποιον κατόπιν δικαστικής απόφασεως και ισοδυναμεί με τη στέρηση της προσωπικής του ελευθερίας, περιουσίας ή ζωής ή την επιβολή προστίμου: βαριά / ελαφρά / χρηματική / σωματική / πειθαρχική / θανατική / παραδειγματική / εξαγοράσιμη / μη εξαγοράσιμη / εξατομίκευση» - **Γ Μπαμπινιώτης / Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλωσσάς Α Έκδοση 1998.**

«Εναλλακτικός – αυτός που προκύπτει στο πλαίσιο της αμφισβήτησης ή της προσπάθειας διαφορετικής προσεγγίσεως καθιερωμένων, τυποποιημένων, παλαιών μορφών ή δομών»

Συνεπώς όταν λάβουμε υπόψη τις πιο πάνω επεξηγήσεις σε συνάρτηση με τα στατιστικά νούμερα που θα αναφέρω πιο κάτω ο όρος «εναλλακτική ποινή» από την στιγμή που δεν υπάρχει νομοθετημένη ερμηνεία άλλα ούτε και στα προαναφερόμενα λεξικά ένας ενιαίος όρος, είναι εύλογο για κάποιον να θεωρήσει ότι είναι είδος / τίτλος ποινής η οποία αναλόγως της περιόδου που είναι υπό εξέταση μπορεί να αλλάξει ερμηνεία και σημασία για μια ποινική διαδικασία.

Επεξηγώντας το αμέσως πιο πάνω σημείο φέρνοντας παράδειγμα τα νούμερα όπως αυτά φαίνονται από την στατιστική υπηρεσία του 2016, τα δημοφιλέστερα ειδή ποινών στην Κύπρο είναι κατά σειρά το Πρόστιμο (Χρηματική Ποινή), η Φυλάκιση με Αναστολή και η Φυλάκιση στην τρίτη θέση.

Υπό κανονικές συνθήκες η οποιαδήποτε άλλη ποινή θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εναλλακτική ποινή.

Όμως στην παρούσα θα εξετάσουμε την πιο αυστηρή εφαρμογή του όρου εναλλακτική ποινή αναγνωρίζοντας μόνο ως τέτοιου είδους ποινές, ποινές οι οποίες

- προσπαθούν είτε βάσει νομοθετήματος είτε βάσει οδηγιών και όρων που επέβαλε ένα Δικαστήριο κατά την εξαγγελία της ποινής του να έχουν ως

- απώτερο σκοπό την αναμόρφωση, επιμόρφωση και αλλαγή της πορείας της ζωής του καταδικασθέντα προς ένα θετικότερο περιβάλλον
- που θα επιτρέψει στο άτομο να αποκοπεί από το οποιοδήποτε εγκληματικό περιβάλλον και συμπεριφορά και
 - που θα μειώσει τις πιθανότητες να διαπράξει μελλοντικά ξανά το οποιοδήποτε αδίκημα.

Γενικότερα μελετώντας την εφαρμογή εναλλακτικών ποινών και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες αλλά και στις ΗΠΑ, συνήθως όταν κάποιος συζητά για εναλλακτικές ποινές επί το πλείστο εννοούν κοινωνική εργασία ή κάποια δέσμευση του καταδικασθέντα να ακολουθήσει οδηγίες του Δικαστηρίου και μεταγενέστερα ενός άλλου αρμοδίου ατόμου (πχ κηδεμόνα ή επιτηρητή) χωρίς χρηματική αμοιβή και χωρίς να εκτίει την οποιαδήποτε ποινή φυλάκισης.

Ας κρατήσουμε λοιπόν την πιο πάνω περιγραφή ως η ιδανική να χαρακτηρίσει κάποιος στο παρόν στάδιο «εναλλακτικές ποινές» και ας προχωρήσουμε εξετάζοντας σε ποιους μπορεί να απευθυνθούν τέτοιου είδους ποινές σε μια προσπάθεια εξακρίβωσης για ποιες ποινές και για ποιες περιπτώσεις μπορεί να μιλούμε όταν εξετάζουμε το ενδεχόμενο επιβολής «εναλλακτικής ποινής».

Νομίζω είναι πλέον κοινώς αποδεκτό σε όλους τους νομικούς λειτουργούς και ερευνητές του θέματος ότι η παλαιότερη άποψη της αύξησης ποινών προς επίτευξη μείωσης της εγκληματικότητας είναι παρά ένας μύθος ο οποίος δεν υποστηρίζεται από κανένα σύγχρονο σύγγραμμα και από καμία σύγχρονη μελέτη. Εκ πείρας μπορώ να πω ότι οι πλείστοι αδικοπραγούντες ανακουφίζονται όταν ακούσουν την ποινή τους ακόμα και σε περιπτώσεις όπου αυτή προνοεί ποινή φυλάκισης.

Ο φόβος σύλληψης είναι πολύ μεγαλύτερος από τον φόβο καταδίκης.

Και να το πω καλύτερα, φόβος καταδίκης και κατ' επέκταση ποινής έχει την αναμενόμενη επίδραση μόνο σε άτομα τα οποία δεν έχουν καμία εγκληματική προίσορία και τα οποία λόγω μιας επιπόλαιας στιγμής παρέβηκαν τον νόμο και τα οποία δεν αναμένεται να ξαναενοχλήσουν το Δικαστήριο με οποιοδήποτε τρόπο αφ' ης στιγμής η πρώτη και μοναδική τους εμπειρία με την διαδικασία ήταν από μόνη της επιμορφωτική και αρκετά έντονη που τους αποτρέπει ως παραβάτες να ξανασκεφτούν να παρανομήσουν. Συνεπώς τέτοιες περιπτώσεις ασφαλώς και μπορούν με ένα χρηματικό πρόστιμο ή οποιαδήποτε άλλη προβλεπόμενη ποινή με αναστολή να

θεωρηθεί ότι είναι ικανοποιητική προς επίτευξη των σκοπών επιβολής ποινής όπως αυτό φαίνεται πιο πάνω. Χωρίς να σημαίνει πάντα ότι αυτή η κατηγορία δεν μπορεί να επιδεχτεί την εξέταση και εφαρμογή επιβολής «εναλλακτικής ποινής».

Το ουσιαστικό πρόβλημα είναι τα άτομα τα οποία έχουν ή φαίνεται να έχουν μια συνεχή επαφή με την εγκληματικότητα και τα οποία δεν αντιλαμβάνονται τον οποιοδήποτε φόβο καταδίκης / ποινής. Αυτά είναι τα άτομα τα οποία θα πρέπει ένα Δικαστήριο να εξετάσει πιο προσεκτικά κατά την επιβολή ποινής και να αναθεωρήσει τις υφιστάμενες συμβατικές ποινές που υπάρχουν και πιθανόν να τις αντικαταστήσει με εναλλακτικές ποινές οι οποίες όντως θα βοηθήσουν προς τον σκοπό της επιβολής ποινής.

Προς περαιτέρω υποστήριξη της πιο πάνω θέσης παραθέτω και σχετικό απόσπασμα από την έκθεση που κυκλοφόρησε πρόσφατα από το **European Prison Observatory** “**Alternatives to imprisonment in Europe: A handbook of good practise**” **Catherine Heard, May 2016.**

«many of the social problems and personal vulnerabilities that manifestly affect those who pass through today’s criminal justice systems cannot be solved by criminalisation and punishment. They are better tackled through a wider reconfiguration of policy and practice, grounded in social justice principles. Only this will enable states to desist from their longstanding practice of using the law to make criminal justice the default response to social problems. This will lead to a smaller, more effective criminal justice system»

Συνεπώς κατά την δική μου εκτίμηση πιθανή εφαρμογή «εναλλακτικής ποινής» θα πρέπει να γίνεται στις περιπτώσεις όπου –

- Ο νόμος που εμπεριέχει την κατηγορία δεν επιβάλλει συγκεκριμένη ποινή
- Καθαρό ποινικό μητρώο – Πρώτη φορά παραβάτης
- Ο καταδικασθέντας φαίνεται από τα γεγονότα ότι η χρηματική ποινή και/ή φυλάκιση είτε άμεση είτε με αναστολή δεν θα τον επιμορφώσει
- Η ποινή που υπολογίζει ο Δικαστής αναφορικά με πιθανή φυλάκιση είναι λιγότερη από 12 μήνες
- Ο καταδικασθέντας χρειάζεται μια επιπλέον βοήθεια από το Δικαστήριο με την υποβολή της ποινής να ασχοληθεί με κάτι μακριά από εγκληματικό περιβάλλον.

- Οι εκθέσεις του γραφείου ευημερίας συμφωνούν με το ενδεχόμενο επιβολής «εναλλακτικής ποινής»

Στην Κύπρο στην παρούσα φάση εναλλακτικές ποινές νομοθετημένες μπορούν να θεωρηθούν οι εξής:

- Διάταγμα Κηδεμονίας βάσει του **περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμος του 1996 (46(I)/1996)**,
- Διάταγμα Εγγύησης για την τήρηση της τάξης, βάσει του **περί Ποινικού Κώδικα Νόμο ΚΕΦ154 15(I)/1999, άρθρο 32.**
- Διάταγμα επιτήρησης, βάσει του **περί Ποινικού Κώδικα Νόμο ΚΕΦ154 15(I)/1999, άρθρο 34.**
- Διάφορα Διατάγματα αναφορικά με τον χειρισμό Ανηλίκων προσώπων, βάσει του **περί Αδικοπραγούντων Ανηλίκων Νόμος (ΚΕΦ.157)**

Κυριότερος πυλώνας της παρούσας έκθεσης θα αποτελέσει η εφαρμογή των Διαταγμάτων Κηδεμονίας θεωρώντας τα ως τα μοναδικά τα οποία εμπίπτουν στην παρούσα φάση ως εναλλακτική μέθοδος ποινής βάσει και της ερμηνείας που δόθηκε αμέσως πιο πάνω.

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΟΙΝΕΣ ΒΑΣΕΙ ΝΟΜΟΥ

Τα είδη ποινών που υπάρχουν στο παρόν στάδιο και στην διάθεση του εκάστοτε Δικαστηρίου είναι όπως αυτά παρουσιάζονται μέσα από το άρθρο 26 του **περί Ποινικού Κώδικα Νόμο ΚΕΦ. 154**

Ποινές Είδη ποινών

26. Το Δικαστήριο δύναται να επιβάλει τις ακόλουθες ποινές:

- (α) φυλάκιση διά βίου
- (β) φυλάκιση
- (γ) χρηματική ποινή
- (δ) καταβολή αποζημίωσης
- (ε) παροχή εγγύησης για την τήρηση της τάξης και καλή διαγωγή ή για προσέλευση για ακρόαση δικαστικής απόφασης

(στ) επιτήρηση

(ζ) οποιαδήποτε άλλη ποινή ή μεταχείριση επιβάλλεται δυνάμει άλλου νόμου.

Περαιτέρω επεξήγηση της κάθε μιας υπάρχει μέσα από τις ιστοσελίδες του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Νομικής Υπηρεσίας Κύπρου.

Για σκοπούς πληρότητας του κειμένου είναι βασικό να αναφερθούν.

Στην Κύπρο, μετά την κατάργηση της θανατικής ποινής το 1999 και την αντικατάσταση της από τη δια βίου φυλάκιση, οι προβλεπόμενες από τον Ποινικό Κώδικα και τους ειδικούς νόμους ποινές είναι οι ακόλουθες:

Φυλάκιση δια βίου ή οποιασδήποτε άλλης μικρότερης διάρκειας

Κατά τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, φυλάκιση δια βίου σημαίνει “φυλάκιση για το υπόλοιπο της ζωής του καταδικασθέντος υπό την αίρεση του δικαιώματος που παρέχεται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να αναστείλει την ποινή του για όσο χρονικό διάστημα ορίζεται στην απόλυση του καταδικασθέντος επ’ αδεία”.

Η φυλάκιση είναι το ισχυρότερο όπλο στα χέρια του Δικαστηρίου για την καταστολή του εγκλήματος. Η ποινή φυλάκισης επιβάλλεται μόνον όταν κρίνεται ότι οποιαδήποτε άλλη ποινή κρίνεται ακατάλληλη ως ανεπαρκής μετά από συνεκτίμηση της σοβαρότητας του αδικήματος, των γεγονότων της υπόθεσης και των συνθηκών του παραβάτη.

Στο Δικαστήριο παρέχεται η διακριτική ευχέρεια να αναστείλει την επιβληθείσα ποινή φυλάκισης. Το Δικαστήριο θα πρέπει πρώτα να αποφασίσει το ύψος της ποινής φυλάκισης και μετά, αν υπό τις περιστάσεις αυτό δικαιολογείται, να αναστείλει την επιβληθείσα ποινή.

Χρηματική ποινή ή πρόστιμο

Το Δικαστήριο μπορεί να επιβάλει, ανάλογα με τα περιστατικά της υπόθεσης, οποιοδήποτε πρόστιμο μέχρι το ανώτατο όριο το οποίο αναφέρεται στη σχετική νομοθετική πρόνοια. Το Δικαστήριο καθορίζει το ύψος του προστίμου, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, και την οικονομική δυνατότητα του αδικοπραγούντος. Αν δεν

γίνεται πρόνοια στο νόμο αναφορικά με το ανώτατο όριο προστίμου, τότε το ύψος του προστίμου αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου, η οποία ασκείται εντός της καθ' όλων δικαιοδοσίας του και υπό την προϋπόθεση ότι το πρόστιμο δεν να είναι υπερβολικό.

Καταβολή αποζημίωσης από τον καταδικασθέντα στο πρόσωπο που ζημιώθηκε από τη διάπραξη του αδικήματος

Κυρίως επιβάλλεται σε υποθέσεις κλοπών. Με την επιβολή αυτής της ποινής αναγνωρίζονται τα δικαιώματα και οι ανάγκες του θύματος και παράλληλα απαλλάσσεται το θύμα από τον πονοκέφαλο μιας πολιτικής αγωγής εναντίον του κατηγορουμένου. Δικαστικό ένταλμα για τέτοια αποζημίωση στην Κύπρο σπάνια χρησιμοποιείται από το Δικαστήριο.

Παροχή εγγύησης για την τήρηση της τάξης και για καλή διαγωγή

Η πιο πάνω ποινή επιβάλλεται συνήθως στις περιπτώσεις διάπραξης μειωμένης σοβαρότητας αδικημάτων. Το Δικαστήριο καθορίζει τους όρους της εγγύησης, όπως το ποσό και τη χρονική διάρκεια της εγγύησης, καθώς και το κατά πόσο θα είναι με ή άνευ εγγυητών. Σε περίπτωση που ο καταδικασθείς παραβιάσει τους όρους της εγγύησής του, το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει την κατάσχεση όλου ή μέρους της εγγύησης, επιπρόσθετα από οποιαδήποτε άλλη ποινή που τυχών ήθελε επιβάλει για το διαπραχθέν αδίκημα.

Διάταγμα Κηδεμονίας

Το Διάταγμα Κηδεμονίας που θεσπίστηκε στην Κύπρο το 1996 αποτελεί το μόνο αξιόπιστο και αποτελεσματικό ενδιάμεσο μέτρο τιμωρίας των νεαρών αλλά και άλλων άπειρων Αδικοπραγούντων.

Αν το Δικαστήριο κρίνει ορθό μπορεί αφού λάβει υπόψη τις περιστάσεις τέλεση του αδικήματος και το χαρακτήρα του κατηγορούμενου, μπορεί να εκδώσει διάταγμα κηδεμονίας. Σύμφωνα με αυτό ο αδικοπραγούντας τίθεται υπό την επιτήρηση κηδεμονευτικού λειτουργού για περίοδο που ορίζεται σε αυτό και η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από ένα χρόνο ούτε μεγαλύτερη από τρία χρόνια. Η επιλογή των όρων του διατάγματος κηδεμονίας αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου.

Αφού ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις και εξετασθεί το οικογενειακό περιβάλλον του αδικοπραγούντος επιβάλλονται τέτοιοι όροι, οι οποίοι θεωρούνται αναγκαίοι για την εξασφάλιση της καλής διαγωγής του αδικοπραγούντος ή για την αποτροπή επανάληψης από αυτόν του ίδιου αδικήματος ή της διάπραξης άλλων αδικημάτων.

Σύμφωνα με ένα **Διάταγμα Κηδεμονίας με όρους Κοινωνικής Εργασίας**, ο κηδεμονευόμενος θα εκτελέσει εργασία χωρίς αμοιβή για καθορισμένο χρονικό διάστημα, το οποίο όμως δεν καθορίζεται στο Νόμο. Το πιο πάνω διάταγμα μπορεί να εκδοθεί εφόσον:

- α. ο αδικοπραγούντας αποδέχεται,
- β. έχουν γίνει οι κατάλληλες διευθετήσεις από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και
- γ. ο αδικοπραγούντας είναι πρόσωπο κατάλληλο για την εκτέλεση Κοινωνικής Εργασίας, έχοντας υπόψη την έκθεση του Κηδεμονευτικού Λειτουργού.

Ένα **Διάταγμα με όρους Επιμόρφωσης**, μπορεί να εκδοθεί συνήθως σε υποθέσεις που αφορούν νεαρούς αδικοπραγούντες, εφόσον:

- α. ο αδικοπραγούντας αποδέχεται,
- β. έχουν γίνει οι κατάλληλες διευθετήσεις με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού,
- γ. ο αδικοπραγούντας είναι κατάλληλο πρόσωπο να παρακολουθήσει τα μαθήματα έχοντας υπόψη την έκθεση του Κηδεμονευτικού Λειτουργού.

Ο κηδεμονευόμενος θα πρέπει:

- α. να παρουσιάζεται και συνεργάζεται με τον Κηδεμονευτικό Λειτουργό,
- β. να πληροφορεί τον Κηδεμονευτικό Λειτουργό για κάθε αλλαγή της διεύθυνσης του,
- γ. να παρακολουθεί τα μαθήματα που θα καθορίσει το Δικαστήριο και ο Κηδεμονευτικός Λειτουργός.

Σε περίπτωση κατά την οποία ο κηδεμονευόμενος παραλείψει να συμμορφωθεί με οποιοδήποτε όρο του διατάγματος ή συλληφθεί να κάνει χρήση ναρκωτικών ή άλλων εξαρτησιογόνων ουσιών, τότε ο επιτηρητής ετοιμάζει νέα Έκθεση και ο κηδεμονευόμενος προσάγεται ενώπιον του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο, χωρίς να επηρεάζεται από τη συνέχιση της ισχύος του διατάγματος κηδεμονίας, δύναται να επιβάλλει στον κηδεμονευόμενο πρόστιμο μη υπερβαίνον τις πενήντα λίρες ή να ακυρώσει το διάταγμα και να μεταχειριστεί τον κηδεμονευόμενο, μέσα στα όρια της δικαιοδοσίας του, με οποιοδήποτε τρόπο με τον οποίο θα είχε την αρμοδιότητα να τον μεταχειριστεί, αν τον είχε μόλις καταδικάσει για το πιο πάνω αδίκημα

Παροχή εγγύησης για προσέλευση σε ακρόαση δικαστικής απόφασης

Εάν κάποιος καταδικαστεί για ποινικό αδίκημα, το Δικαστήριο δύναται αντί να επιβάλλει ποινή να τον απολύσει, αφού ο ίδιος αναλάβει προσωπική υποχρέωση με ή χωρίς εγγυητές για τέτοιο ποσό, ως το Δικαστήριο ήθελε κρίνει σκόπιμο, υπό τον όρο ότι αυτός θα προσέλθει και ακούσει την έκδοση της απόφασης σε κάποια προσεχή συνεδρία του Δικαστηρίου ή όταν κληθεί για αυτό. Η επανάκληση του κατηγορουμένου στο Δικαστήριο εξαρτάται συνήθως από τη μελλοντική του συμπεριφορά και ο συνήθης όρος είναι να τηρεί τους νόμους γενικά ή κάποιο νόμο ειδικά. Αν ο κατηγορούμενος παραβιάσει τους όρους της απόλυσής του, μπορεί να τιμωρηθεί τόσο για το αδίκημα για το οποίο απολύθηκε με όρους όσο και για το νέο αδίκημα το οποίο διέπραξε.

Διάταγμα απόλυτης ή υπό όρους απαλλαγής

Όταν το Δικαστήριο καταδικάζοντας πρόσωπο για αδίκημα, είναι της γνώμης, αφού λάβει υπόψη τις περιστάσεις, περιλαμβανομένης της φύσης του αδικήματος και του χαρακτήρα του αδικοπραγούντος, ότι δεν είναι σκόπιμο να επιβάλλει ποινή και ότι δεν αρμόζει να εκδοθεί διάταγμα κηδεμονίας, τότε έχει την διακριτική ευχέρεια να εκδώσει διάταγμα που τον απαλλάσσει απόλυτα ή, αν το θεωρεί σκόπιμο, να τον απαλλάξει με τον όρο ότι δεν θα διαπράξει αδίκημα κατά τη διάρκεια χρονικού διαστήματος που δεν θα υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες από την ημερομηνία εκδόσεως του διατάγματος. Σε περίπτωση παραβίασης των όρων απαλλαγής, το διάταγμα της απαλλαγής παύει να ισχύει και ο αδικοπραγών τιμωρείται για το αδίκημα για το οποίο εκδόθηκε το διάταγμα απαλλαγής υπό όρους.

Διάταγμα ανάθεσης της φροντίδας ανηλίκου

Κατά το χειρισμό ποινικών υποθέσεων στις οποίες το αδίκημα διαπράχθηκε από παιδί (ανήλικος ηλικίας 14 – 16 χρόνων), το Δικαστήριο έχει επιπρόσθετη εξουσία, δυνάμει των προνοιών του **περί Ανηλίκων Αδικοπραγούντων Νόμου, Κεφ. 157:**

α. να αναθέσει τη φροντίδα του ανηλίκου σε κάποιο συγγενικό ή άλλο κατάλληλο πρόσωπο, ή

β. να τοποθετήσει τον ανήλικο σε αναμορφωτικό σχολείο.

Δυστυχώς, σήμερα στην Κύπρο δεν λειτουργούν αναμορφωτικά σχολεία.

Δήμευση ή Κατάσχεση

Η δήμευση ή κατάσχεση αναφέρεται στην κατακράτηση διαφόρων παράνομων αντικειμένων που λήφθηκαν από την Αστυνομία κατά τη διερεύνηση κάποιου αδικήματος, όπως, για παράδειγμα, ναρκωτικών, εκρηκτικών υλών, επιθετικών όπλων και διαφόρων αντικειμένων που χρησιμοποιούνται στο χαρτοπαίγνιο.

Διάταγμα αποκλεισμού

Το Δικαστήριο μπορεί να εκδώσει εναντίον προσώπου που κατηγορείται για διάπραξη οποιουδήποτε αδικήματος βίας στην οικογένεια, με βάση τον **Περί Βίας στην Οικογένεια** διάταγμα αποκλεισμού, το οποίο θα ισχύει για την περίοδο και με τους όρους που θέτει. Με το Διάταγμα μπορεί να απαγορευθεί στον καταδικασθέντα (κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις) να εισέρχεται ή να παραμένει στην οικογενειακή κατοικία.

Για την έκδοση του διατάγματος αποκλεισμού απαιτείται:

α. Να αποδειχθεί προς ικανοποίηση του Δικαστηρίου ότι ο κατηγορούμενος έχει ιστορικό επανειλημμένων πράξεων βίας εναντίον μελών της οικογένειας του ή ότι είχε δύο καταδίκες τα τελευταία δύο χρόνια για παρόμοια αδικήματα, ή

β. η βία που ασκήθηκε να έχει προκαλέσει τέτοια πραγματική σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη, που να θέτει σε κίνδυνο τη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα ή τη σεξουαλική ή ψυχική υγεία των θυμάτων, ή

γ. να αρνείται ο κατηγορούμενος να υποβληθεί σε θεραπευτική αγωγή αυτοελέγχου που επιβάλλεται ως όρος για σκοπούς εφαρμογής του ή άλλως πως.

Συνεπώς όπως μπορούμε να δούμε αυστηρά ομιλούντες ποινές οι οποίες προβλέπονται από τον νόμο δεν μπορούν να θεωρηθούν ως εναλλακτικές και ο όρος εναλλακτική ποινή μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο ως η εισήγηση αυτής της έκθεσης που θεωρεί ως εναλλακτική ποινή την οποιαδήποτε ποινή ξεφεύγει την επανειλημμένη χρήση της (ως τα νούμερα της Στατιστικής Υπηρεσίας) και έχει ως σκοπό τα όσα αναφέρονται πιο κάτω.

Εν τούτοις στην Κύπρο στο παρόν στάδιο όταν μιλάμε για «εναλλακτική ποινή» μιλούμε για ποινή την οποία το Υπουργείο Δικαιοσύνης επίσης αναγνωρίζει ως «ενδιάμεση» και/ή ποινή άλλη έκτος από την χρηματική και την φυλάκιση και πιο συγκεκριμένα για ποινές οι οποίες προβλέπονται βάσει του **περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμο του 1996 (46 (I) / 1996)**.

ΣΚΟΠΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Το 2016, Lord Chief Justice στο ετήσιο press conference που διεξάγεται ανέφερε κατηγορηματικά τα πιο κάτω υποδηλώνοντας την αναγκαιότητα χρήσης εναλλακτικών ποινών –

«The most difficult decision a judge ever has to make is whether you send someone to prison or not and it is very important that where you are on the cusp of prison or no prison that you do have a realistic alternative to prison and that is why, and what I said last week is that you have tough community sentences available, particularly in a time where the prisons are overstretched. If you are sending someone to prison for a very short time, the ability of the prison to cope with that person is limited in current circumstances and what is absolutely essential is that you have, for magistrates in particular but also for judges, really good alternatives to prison and I think that this is something on which we need to look very much greater.»

Περαιτέρω η κυβέρνηση Σκωτίας ανακοίνωσε επίσημα ότι μόνο οι σοβαρότεροι εγκληματίες πρέπει να απασχολούν τις φυλακές.

Οι σκοποί τώρα αυτών των «εναλλακτικών ποινών» θα πρέπει και πάλι κατά την δική μου άποψη να αποσκοπούν στα πιο κάτω –

- Την επιμόρφωση του αδικοπραγούντα ως προς τον γενικότερο σεβασμό των κανόνων και συμπεριφοράς στην κοινωνία
- Μια δεύτερη ευκαιρία σε αντιδραστικά άτομα τα οποία θεωρούν ότι η κοινωνία και το δικαστικό σύστημα εννοείται ότι θα είναι σκληρό απέναντι τους με συνέπεια να μην το σέβονται.
- Αποφυγή της περαιτέρω εγκληματικής επιμόρφωσης η οποία σίγουρα έχει εξαιρετικά πιο ισχυρή παρουσία στις φυλακές
- Αναγκαστική αποκοπή του αδικοπραγούντα με κοινωνικά σύνολα τα οποία υποστηρίζουν και προωθούν την εγκληματικότητα με την αναγκαστική απασχόληση του σε διαφορετικούς χώρους και εργασίες της κοινωνίας.

Ο συνάδελφος κύριος Στεφάνου στην δική του έκθεση είχε γράψει τότε ως σκοπούς αυτών των ποινών τους πιο κάτω.

«Οι σκοποί των ενδιάμεσων - εναλλακτικών ποινών είναι περιληπτικά οι ακόλουθοι:

α. η επανένταξη των αδικοπραγούντων στην κοινωνία με τη χρήση ειδικών προγραμμάτων και η παράλληλη αποφυγή της εγκληματικής εκπαίδευσης που συνήθως λαμβάνουν οι αδικοπραγούντες εντός των φυλακών,

β. η προστασία της κοινότητας μέσω της δικής της εμπλοκής στη διαδικασία εκτέλεσης της εναλλακτικής ποινής και της άσκησης μεγαλύτερου κοινωνικού ελέγχου,

γ. Η μείωση του κόστους που δαπανείται για τη φυλάκιση των αδικοπραγούντων και τη χρησιμοποίηση των εξοικονομηθέντων χρημάτων για αποτελεσματικότερα μέτρα εναλλακτικά της ποινής φυλάκισης,

δ. η προστασία των δικαιωμάτων των αδικοπραγούντων από την επιβολή ποινής που δεν είναι ανάλογη με το αδίκημα που τελέστηκε, λόγω της ανυπαρξίας άλλων κατάλληλων ειδών ποινής. Εδώ το πρόβλημα εστιάζεται σε εκείνη την ομάδα αδικοπραγούντων που η βαρύτητα των αδικημάτων που τέλεσαν βρίσκεται στο μεταίχμιο φυλάκιση και άλλου μη στερητικού της ποινής μέτρου. Σε αυτές τις

περιπτώσεις πιθανόν να επιβάλλονται σε αυτούς ποινή στερητική της ελευθερίας ενόψει της ανυπαρξίας άλλου είδους που να ταιριάζει με τα χαρακτηριστικά της υπόθεσης.

ε. η αποσυμφόρηση των φυλακών που καταλήγει σε συνθήκες απάνθρωπες για όλους τους αδικοπράγούντες, 27 Το παράδειγμα της Αγγλίας περιγράφεται στο σύγγραμμα των **Dunbar, I. and Langdon A., Tough Justice Sentencing and Penal Policies in the 1990s, Blackstone Press Ltd, 1998, chapter 11 A new kind of Crisis, στη σελίδα 143. 28 Tomaino, J. and Kapardis, A., Punishment and Corrections, Ch.6 in Sarre, R and Tomaino, J. (2004) Key issues in Criminal Justice, Australian Humanities Press, pp.112- 143.**

15

Υποστηρίζεται ότι, οι ποινές που εκτίονται στην κοινωνία/κοινότητα για να είναι αποτελεσματικές θα πρέπει (α) να επιβάλλονται σε πρόσωπα που πιθανότερα θα επωφεληθούν από αυτές, (β) να επιβάλλονται ομοιόμορφα και ισόνομα από εξειδικευμένο και καλά εκπαιδευμένο προσωπικό και (γ) το πρόγραμμα να καθοδηγείται και κρίνεται ανά περιόδους ώστε να ελέγχεται η αποτελεσματικότητα του και τα περιθώρια βελτίωσης.»

Μέσα από την μελέτη που έκανα αναφορικά με τις Εναλλακτικές Ποινές και η κατάσταση που βρίσκονται αυτή την στιγμή εντυπωσιάστηκα που είδα ότι η στατιστική υπηρεσία έχει όλα τα νούμερα καταδίκης ακόμα και για την χρονική περίοδο 2016 – 2017. Η νομοθεσία **περί Διαταγμάτων Κηδεμονίας 46(1)/1996** σήμερα, 10 χρόνια μετά την εφαρμογή της, φαίνεται ξεκάθαρα από τα νούμερα ότι δεν λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη όταν έρθει η στιγμή της επιβολής ποινής. Η συγκεκριμένη νομοθεσία που δίνει επιπλέον δύναμη στα Δικαστήρια να εξετάσουν εναλλακτικές ποινές, διαμορφώθηκε το 96, αποφασίστηκε η εφαρμογή της το 2003 και σήμερα το 2017 αποτελεί βάση ποινής μόνο για το 0.5% των υποθέσεων που κατέληγαν να ακούσουν την οποιαδήποτε ποινή.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ – ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ 2016

Κάποια εξαιρετικά ενδιαφέρον νούμερα ερχόμενα από την Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου αναφορικά με την Στατιστική Δικαστηρίων 2016 είναι και τα ακόλουθα.

Το 2016 από τις 82.891 ποινικές διώξεις που καταχωρήθηκαν Καταδικάστηκαν οι 45.324, Αθώωθηκαν στις 2.336 και Αποσύρθηκαν 35.231. Δηλαδή 54.6% Καταδικάστηκαν, 2.8% Αθώωθηκαν και 42.5% Αποσύρθηκαν. Όπως φαίνεται από τα νούμερα η υπόθεση για κάποιον που κατηγορείται έχει σχεδόν 50 / 50 πιθανότητα να καταδικαστεί ή να αποσυρθεί η υπόθεση που αντιμετωπίζει.

Δύσκολη η δουλειά του δικηγόρου υπεράσπισης απ' ότι δείχνουν τα νούμερα.

Συγκριτικά με την τελευταία πενταετία υπήρξαν οι λιγότερες ποινικές διώξεις με το 2011 – 2012 να είχαν τις πιο ψηλές στην υπό μελέτη δεκαετία.

Σε διαφορετικό πίνακα της στατιστικής υπηρεσίας αναλύονται τα νούμερα σε ομάδα αδικημάτων που στην περίπτωση της εξέτασης εναλλακτικών ποινών τα ευρήματα είναι εξαιρετικά βοηθητικά ως προς το να εξετάσουμε σε πόσες από αυτές τις ομάδες θα μπορούσαν να επιβληθούν εναλλακτικές ποινές. Αν το ποσοστό δεν είναι αμελητέο τότε θα υπάρχει ισχυρή άποψη ότι οι εναλλακτικές ποινές θα πρέπει να έχουν ισχυρότερη παρουσία στην ομάδα των ποινών που βάζουν τα Δικαστήρια. Ο πίνακας διαχωρίζετε σε 11 κατηγορίες ομάδας αδικημάτων. Συγκεκριμένα είναι οι –

- 1 Κατά της δημοσίας τάξεως
- 2 Κατά της ασκήσεως νομίμου εξουσίας
- 3 Παραβλάπτοντας το κοινό εν γένει
- 4 Σεξουαλικά αδικήματα
- 5 Κατά του Προσώπου
- 6 Κατά της Περιουσίας
- 7 Κακόβουλη ζημιά σε περιουσία
- 8 Πλαστογραφία, νομισματοκοπία κτλ
9. Τροχαία αδικήματα

10 Παραβάσεις διαφόρων κανονιστικών διατάξεων

11 Ποικίλα αδικήματα

Φυσικά ένας απλός τίτλος δεν μπορεί να προκαθορίσει το κατά πόσο εναλλακτικές ποινές θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν ως επιλογή ποινής από το Δικαστήριο για τον λόγο ότι ένας τίτλος μπορεί να συμπεριλαμβάνει από την πιο μικρή κατηγορία ως την πιο μεγάλη και να δώσω κάποιο παράδειγμα τα Τροχαία μπορούμε να έχουμε υπόθεση που κάποιος ξέχασε να πληρώσει το εξώδικο της ζώνης οδηγού και υπόθεση όπου οδηγός μεθυσμένος και υπό την επήρεια ναρκωτικών ουσιών προκάλεσε θανατηφόρο δυστύχημα. Το ίδιο ισχύει και για την ομάδα με τίτλο «Κατά του Προσώπου». Όμως το τι μπορεί να παρατηρηθεί είναι ότι σε πάνω από τις μισές ομάδες, μπορούν να εφαρμοστούν εναλλακτικές ποινές.

Προχωρώντας στην μελέτη των στατιστικών φτάνουμε στην λίστα με τα Πρόσωπα που Καταδικάστηκαν στα Επαρχιακά Δικαστήρια και Κακουργιοδικεία κατά Φύλο και Επιβληθείσα Ποινή 2007 – 2016

Εδώ τα νούμερα φωνάζουν. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω για το 2016 σύνολο καταδίκης και κατά συνέπεια επιβολή κάποιου είδους ποινής ήταν 45.324. Από αυτές η ποινή του προστίμου κρατά το υψηλότερο ποσοστό με 42.800 στο νούμερο, δηλαδή το 94.4%. Δεύτερη στην σειρά έρχεται η Δέσμευση με εγγύηση ή άλλος τρόπος μεταχείρισης με 724, δηλαδή 1,6%. Τρίτη στην σειρά έρχεται η ποινή φυλάκισης με 683, δηλαδή 1,5% και τέταρτη στην σειρά η ποινή φυλάκισης με αναστολή με 502, δηλαδή 1,1%. Οι υπόλοιπες κατηγορίες ας θεωρήσουμε ότι πλέον έχουν ένα εξαιρετικά αμελητέο ποσό και ποσοστό στο θέμα ποινής μετά την καταδίκη.

Ακόμα και αν θεωρήσουμε ότι οποιαδήποτε ποινή πέραν του Προστίμου, της Φυλάκισης, της Φυλάκισης με Αναστολή και της Ισόβιας, και οι υπόλοιπες να θεωρηθούν ως εναλλακτικές, ακόμα και τότε θα μιλάμε για ένα ποσοστό 2.9% όπου τα Δικαστήρια επέβαλαν κάποια εναλλακτική ποινή.

Ασφαλώς αυτό το εύρημα είναι γενικό και χάλαρο ως προς την εφαρμογή του όρου «εναλλακτικής ποινής» άλλα ακόμα και στην χαλαρή του εφαρμογή 2.9% είναι εξαιρετικά χαμηλό.

Όταν η εφαρμογή του γίνει αυστηρή και περιοριστεί μόνο στις υποθέσεις που έχουν επιβληθεί ποινές Κηδεμονευτικού Διατάγματος με τις οποίες το Δικαστήριο μπορεί να

επιβάλλει όρους εργασίας και/ή ένταξης του καταδικασθέντα σε κάποιο διαφορετικό πρόγραμμα αναμόρφωσης τότε το ποσοστό είναι ακόμα χαμηλότερο και συγκεκριμένα είναι 0,5%. Μέσος Όρος αυτού του ποσοστού την τελευταία 10ετία 2007 – 2016 είναι 0.65%.

Κατά το 2016, 122 από τις 239 περιπτώσεις που χρησιμοποιήθηκε η ποινή Κηδεμονευτικού διατάγματος ήταν για Τροχαία αδικήματα. 44 φορές σε περιπτώσεις υπό τον τίτλο Ποικίλα Αδικήματα, 33 φορές κατά της περιουσίας, 13 φορές κατά του προσώπου, 13 φορές κατά της δημοσίας τάξεως, 8 φορές παραβιάπτετο το κοινό εν γένει, 3 φορές κατά την κακόβουλη ζημιά σε περιουσία, 1 φορά στην πλαστογραφία, 1 φορά σε παραβάσεις διαφόρων κανονιστικών διατάξεων, 1 φορά σε σεξουαλικά αδικήματα και 0 φορές κατά της ασκήσεως νομίμου εξουσίας.

Η αρμόδια υπηρεσία στην Κύπρο που εφαρμόζει τα διατάγματα Κηδεμονευτικού χαρακτήρα και κατά συνέπεια εποπτεύει την σωστή έκτιση τέτοιων ποινών είναι η Υπηρεσία Κοινωνικής Ευημερίας σε συνεργασία με το Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού.

Η ΥΚΕ στην ιστοσελίδα της παρουσιάζει ετήσιες εκθέσεις αναφέροντας τα διάφορα νούμερα. Τελευταία έκθεση που υπάρχει στην ιστοσελίδα ήταν το 2014 όμως οι άνθρωποι είχαν την καλοσύνη να με προμηθεύσουν με τους τελευταίους πίνακες που κάνουν αναφορά σε αυτού του είδους των «εναλλακτικών ποινών».

**ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΗΔΕΜΟΝΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ/ΕΝΗΛΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ 95/72 2015**

	Από το προηγούμενο έτος	Νέα Διατάγματα	Έληξαν	Σε ενέργεια την 31.12.2015
Ανήλικοι	373	122	145	350
Ενήλικες	505	187	268	424
Διατάγματα Επίβλεψης 95/72	1	133	41	93
ΣΥΝΟΛΟ	879	442	454	867

**ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΗΔΕΜΟΝΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ/ΕΝΗΛΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ 95/72 2016**

	Από το προηγούμενο έτος	Νέα Διατάγματα	Έληξαν	Σε ενέργεια την 31.12.2016
Ανήλικοι	350	95	281	164
Ενήλικες	424	158	333	249
Διατάγματα Επίβλεψης 95/72	93	168	58	203
ΣΥΝΟΛΟ	867	421	672	616

Όπως φαίνεται από τα νούμερα αυτά περίπου κάθε χρόνο υπάρχουν 400 περιπτώσεις όπου επιβάλλονται τέτοιου είδους «εναλλακτικές ποινές». Το 400 στο 45.000 μπορεί να αποκαλεστεί εναλλακτικό για πολλούς λόγους.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΚΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

Στην Ιρλανδία σήμερα που μιλάμε, όπου υπάρχουν όλα τα αναγκαία θεμέλια για την ανάπτυξη κουλτούρας εφαρμογής «εναλλακτικών ποινών», πλέον θεωρείται ως απαραίδεκτο Δικαστήριο να εξαγγέλλει ποινή φυλάκισης η οποία είναι οτιδήποτε κάτω των 12 μηνών, θεωρώντας ότι σε οποιαδήποτε περίπτωση μπορούσε να δοθεί ποινή φυλάκισης 12 μήνες και κάτω, θα μπορούσε να δοθεί «εναλλακτική ποινή» σε 100% των περιπτώσεων.

Εκεί το Irish Penal Reform Trust βασισμένο στο εξαιρετικά βοηθητικό δοκτωράτο της Kate O Hara, MSc με τίτλο “Examining the comparative use, experience, and outcomes of community service orders as alternatives to short prison sentences in Ireland”, April 2016 υιοθετούνται πλήρως οι απόψεις τεκμηριωμένα ότι ποινή κάτω από 12 μήνες φυλάκισης θα πρέπει να θεωρείται αυτόματα ως ιδανική περίπτωση εφαρμογής «εναλλακτικών ποινών».

Σύμφωνα με την τελευταία στατιστική μελέτη **Ευρωπαϊκής Ένωσης Council of Europe Annual Penal Statistics: SPACE I – 2015** η Κύπρος έχει ένα ποσοστό το οποίο κυμαίνεται μεταξύ 14-53.6% τέτοιου είδους φυλακισμένους οι οποίοι διανύουν ποινή 12 μηνών και κάτω στις Κεντρικές Φυλακές.

Σιγά σιγά η Ευρωπαϊκή Ένωση ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να προωθούν ακόμα παραπάνω τις «εναλλακτικές ποινές» για όλα τα καλά που μπορούν να προσφέρουν στην κοινωνία τους και αυτό φαίνεται από την πρόταση που έγινε μέσα από το Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the European Rules on Community Sanctions and Measures, 22/03/17. Περαιτέρω υποστήριξη και ενδυνάμωση των επιχειρημάτων προώθησης «εναλλακτικών ποινών» έρχεται και από το **European Committee on Crime Problems White Paper on Prison Overcrowding, 28/09/16.**

Σχετική είναι η πιο κάτω αναφορά την οποία παρουσιάζω αυτούσια ως είναι στο κείμενο με τίτλο **Texts Adopted / European Parliament resolution of 05/10/17 on prison system and conditions (2015/2062(INI))**.

«17. Encourages Member States to introduce sentence adjustment measures, particularly for the shortest sentences, including the use of day release, allowing sentences to be served during holidays in order to avoid the prisoner losing his or her job, community service orders, and increased use of home detention and electronic tagging; also considers that sentencing should be more individually tailored so that it can be delivered better;»

Στην Σκωτία υπάρχει πλέον νομοθετική πρόνοια που δεν επιτρέπει την επιβολή ποινής φυλάκισης όταν η ποινή είναι 3 μήνες και κάτω από 2011.

Στην Λάτβια εφαρμόζοντας 3 «απλές» τροποποιήσεις στο σύστημα τους κατάφεραν να μειώσουν τον πληθυσμό των φυλακών 30%. Μια από αυτές τις τροποποιήσεις ήταν και η αυστηρότερη εφαρμογή «εναλλακτικών ποινών».

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Ασάφειες και γενικότητες του νόμου

Όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω τα άρθρα του Συντάγματος και του περί Ποινικού Κώδικα δεν πρέπει να αναγκάζουν το Δικαστήριο σε συγκεκριμένη ποινή πλην των περιπτώσεων όπως αυτές παρουσιάζονται στο ίδιο άρθρο του Ποινικού Κώδικα. Συνεπώς γίνεται αντιληπτό ότι αφήνουν στα Δικαστήρια μια εξαιρετικά μεγάλη και γενική διακριτική ευχέρεια ως προς τον χειρισμό της κάθε υπόθεσης και τα κριτήρια που θα πρέπει να εξετάσουν και εφαρμόσουν στην εξαγγελία της ποινής. Αυτό φυσικά είναι ένα δίκωπο μαχαίρι το οποίο οι πλείστοι μπορούν να επιχειρηματολογήσουν υπέρ και κατά. Σίγουρα θέλουμε τα Δικαστήρια και τα Δικαστήρια θέλουν τα ίδια να έχουν την ελευθερία να αποφασίζουν ποια είναι η ορθότερη ποινή υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες και γεγονότα τα οποία έχουν ενώπιον τους χωρίς να νιώθουν ότι τα χέρια τους είναι δεμένα από την νομοθεσία, ειδικά σε περιπτώσεις που γνωρίζουν και οι ίδιοι οι Δικαστές ότι προκαλείται αδικία. Πρόσφατο παράδειγμα στην Κύπρο ήταν ένα περιστατικό που μου αφηγήθηκε ο ίδιος ο Δικαστής που καθόταν στην σύνθεση του Κακουργιοδικείου που καταδίκασε νεαρό άτομο με εμφανή ψυχασθένεια που

αντιμετώπιζε κατηγορίες φόνου, στην οποία περίπτωση δεν υπάρχει διακριτική ευχέρεια και δεν μπορούσαν παρά να τον καταδικάσουν σε ισόβια φυλάκιση στις Κεντρικές Φυλακές. Λίγες μέρες μετά την μεταφορά του στις Κεντρικές Φυλακές ο νεαρός αυτοκτόνησε.

Τροποποίηση δεν πρέπει να γίνει μόνο στους νόμους που αφορούν άμεσα το θέμα άλλα και αρκετούς νόμους που εξακολουθούν να παραμένουν σε εφαρμογή και αναγκάζουν άτομα να παρευρεθούν ως κατηγορούμενοι ενώπιον Δικαστηρίου με εξαιρετικά ψιλή πιθανότητα να καταδικαστούν. Παραδείγματα όπως η Πορτογαλία και άλλες περιοχές τροποποίησαν τις νομοθεσίες τους δραστικά όσον αφορά νόμους που ασχολούνται με την κατοχή παράνομων ναρκωτικών ουσιών και αποφορτίστηκε σε μεγάλο βαθμό όλο το σύστημα.

Αρκετές από τις τροχαίες παραβάσεις πολύ πιθανόν να μην χρειάζεται να προσαχθούν ενώπιον Δικαστηρίου όπως και άλλες κατηγορίες για παράδειγμα αδικήματα τα οποία φέρουν αυστηρή ευθύνη (ακάλυπτες επιταγές κ.α).

Για να μπορέσουμε να δούμε την αληθινή εφαρμογή των «εναλλακτικών ποινών» θα πρέπει να έχουμε μια πιο καθαρή και ουσιώδη ύπαρξη ποινικών αδικημάτων.

Ένα από τα πιο εντυπωσιακά παραδείγματα είναι της Λάτβιας, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, μεταξύ 2003 και 2013 κατάφεραν να μειώσουν τον πληθυσμό των φυλακών σε 38% εφαρμόζοντας 3 αλλαγές. 1) Αποποινικοποίηση πολλών αδικημάτων, 2) Διεύρυνση της λίστας αδικημάτων που προβλέπουν και προνοούν «εναλλακτικές ποινές» (150 αδικήματα), και 3) Μείωση του κατωτέρου και ανωτέρου ορίου ποινών το οποίο σε αρκετές περιπτώσεις ουσιαστικά εξαφάνισε την ποινή για αδικήματα που είχαν ήδη χαμηλό το όριο ποινής. Στην Κύπρο ακόμα βλέπουμε ειδήσεις ότι θα γίνουν ακόμα πιο αυστηρές οι υφιστάμενες ποινές.

Στον ίδιο όμως τον νόμο **περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμος του 1996 (46(I)/1996)**, παρατηρούνται και διάφορα άλλα προβλήματα τα οποία ασφαλώς και επηρεάζουν την περαιτέρω εφαρμογή του.

Στο άρθρο 5(1) το οποίο αναφέρει τι εστί Διάταγμα Κηδεμονίας υπό τις συγκεκριμένες περιπτώσεις, δηλώνει ξεκάθαρα ότι είναι για τις περιπτώσεις όπου η ποινή δεν καθορίζεται σε οποιοδήποτε νόμο. Αυτό ενδεχομένως σε συνάρτηση με τον πιο πάνω κανόνα της διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου να προκαλέσει σύγχυση.

Αν και γίνεται αναφορά σε καθορισμένο αριθμό ωρών δεν υπάρχει καθοδήγηση αναφορικά με το πόσες ώρες αναλογούν σε διαφορετικά γεγονότα και αδικήματα.

Τεράστιο εμπόδιο μπορεί να θεωρηθεί και το άρθρο 6 (1) (α) το οποίο αναφέρει ότι ο αδικοπραγών πρέπει να πληροφορήσει το δικαστήριο ότι συγκατατίθεται στην επιβολή τέτοιων όρων.

Φυσικά αν δεν ξεκινήσουμε να εφαρμόζουμε την νομοθεσία δεν θα μπορέσουμε να δούμε την αληθινή της εφαρμογή και νομολογιακά να ανακαλύψουμε τα αληθινά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από τον συγκεκριμένο νόμο.

Εξετάζοντας την νομολογία της Κύπρου παρατηρούμε τα πιο κάτω.

Το Δικαστήριο επιβάλλεται να ζητήσει τις απόψεις του Γραφείου Ευημερίας οι οποίες μπορεί να μην είναι και οι ορθότερες όταν η διερεύνηση δεν προωθηθεί σε ικανά και κατάλληλα άτομα του Γραφείου Ευημερίας (**Αστυνομία ν Κ. Κωνσταντίνου 11667/2011**).

Το Ανώτατο Δικαστήριο δεν θα πρέπει να είναι τόσο πρόθυμο να ανατρέψει πρωτόδικη απόφαση η οποία έβαλε τέτοιου είδους εναλλακτική ποινή και θα πρέπει τουλάχιστον να αναπτύσσει σε περισσότερο βάθος τους λόγους που διαφωνεί με το πρωτόδικο με σκοπό να δημιουργείται νομολογία. Μια παράγραφος αναφοράς θα περίμενε κάποιος από το Ανώτατο Δικαστήριο στο ενδεχόμενο υιοθέτησης της θέσης του Πρωτόδικου Δικαστηρίου και όχι στο ενδεχόμενο διαφωνίας. Η ευκαιρία δημιουργίας νομολογίας χάνεται σε αυτό το στάδιο με αυτού του είδους χειρισμού υποθέσεων και αποφάσεων από το Ανώτατο Δικαστήριο. Τέτοιος χειρισμός έγινε στην **Γενικός Εισαγγελέας ν Α. Παπαχαραλάμπους (2007) 2 ΑΑΔ 11** η οποία μετά δυστυχώς υιοθετήθηκε από 2 πρωτόδικες αποφάσεις που εντοπίστηκαν, δηλαδή στην **Αστυνομία ν Βαλεντίνος Αργυρού κ.α. 12278/12** και **Αστ. ν Νικόλα Κουρέα 20095/10**.

Στην απουσία συστήματος ενιαίας εφαρμογής αποφάσεων πετυχαίνουμε περιπτώσεις όπου Επαρχιακό Δικαστήριο ανέφερε ότι «ο κατηγορούμενος είναι πλέον 20 ετών και εργαζόμενος» και συνεπώς μη κατάλληλος για τον **Νόμο 46(Ι)/96 (Αστ. ν Π. Χαραλάμπους κ.α. 33792/11)** ενώ 2 χρόνια πριν, το Ανώτατο Δικαστήριο θεώρησε ως σωστό τρόπο χειρισμού Καταδικασθέντα ηλικίας 27 ετών στην **Γενικός Εισαγγελέας ν Παναγιώτη Νικόλαου (2010) 2 ΑΑΔ 678**). Ασφαλώς οι δυο αυτές

περιπτώσεις αφορούσαν διαφορετικά ποινικά αδικήματα και γεγονότα τα οποία ουσιαστικά μπορεί να επέτρεπαν στο Δικαστήριο να καταλήξει σε αυτή την διαφορετική μεταχείριση ΟΜΩΣ το λεκτικό που χρησιμοποιήθηκε στην 33792/11 και πιο συγκεκριμένα η φράση «πλέον 20 ετών» είμαι σχεδόν βέβαιος ότι αφήνει βάσιμες ανησυχίες για μελλοντική λανθασμένη εφαρμογή.

Εφαρμογή του άρθρου 5 της Νομοθεσίας εφαρμόστηκε στην πλήρη επέκταση του στην **Αστ. ν Χαράλαμπος Κίτσιου 10479/15.**

Άλλες υποθέσεις που εφαρμόστηκε η συγκεκριμένη νομοθεσία και εντοπίστηκαν είναι η εξής –

Αστ. ν Χριστόδουλος Σταυριανού 7638/16 – επίθεση - πλήρης απαλλαγή / καμία ποινή

Αστ. ν Μενέλαος Θεόδωρου 3652/14 – διάρρηξη – δεν έγινε αποδεκτό το αίτημα

Απουσίας συγγραμμάτων ως προς την μεθοδολογία και προσέγγιση της ποινής

Τα συγγράμματα τα οποία υπάρχουν σήμερα τα οποία αφορούν την προσέγγιση στην ποινή για τα Κυπριακά Δικαστήρια είναι εξαιρετικά περιορισμένα. Εκ των πραγμάτων εννοείται ότι σήμερα, είναι εξαιρετικά βοηθητικά άλλα σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να συγκριθούν με τα συγγράμματα Αγγλίας και ΗΠΑ όπου για το κάθε αδίκημα με γραφικές και άλλες παραστάσεις δίνουν ξεκάθαρες κατευθυντήριες γραμμές ως προς τα θέματα τα οποία θα πρέπει ένα δικαστήριο να εξετάσει για την συγκεκριμένη κατηγορία με συγκεκριμένα γεγονότα περιστατικά. Αυτό από μόνο του προκαλεί μια ομοιομορφία στην επιβολή ποινής η οποία έχει ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα την εξέλιξη και την ανάπτυξη του γενικότερου συστήματος.

Να φέρω ως παράδειγμα ένα από τα σχετικά μικρά σε μέγεθος συγγράμματα όμως και πάλι εξαιρετικά βοηθητικό το **Banks on Sentence Compact Robert Banks 2011.**

Το οποίο ασχολείται και με Community Orders και δίνει τις εξής πληροφορίες –

- Στατιστικά στοιχεία πόσες φορές προκύπτει
- Ποιο είναι το σωστό και βασικό ερώτημα που θα πρέπει να ρωτηθεί και απαντηθεί από τον Δικαστή πριν την επιβολή τέτοιας ποινής

- Καθοδηγητικές γραμμές στο χαμηλό, μεσαίο και ψηλό επίπεδο της σοβαρότητας του αδικήματος που θα εφαρμοστεί η ποινή.
- Προαπαιτούμενα όπως η συγκατάθεση του καταδικασθέντα να εφαρμοστεί στην περίπτωση του το συγκεκριμένο είδος ποινής και σε ποιες περιπτώσεις αυτή η συγκατάθεση δεν προαπαιτείται.

Ακόμα ένα παράδειγμα είναι και του **Archbold 2017 Sentencing Guidelines**, στο οποίο και πάλι υπάρχει το ανάλογο μέρος αναφορικά με Community Orders όπου στο συγκεκριμένο σύγγραμμα υπάρχουν και συγκεκριμένες ώρες που μπορούν να επιβληθούν μέσα από τις οδηγίες που μπορεί να διατάξει ένα Δικαστήριο.

Συνεπώς, αμέσως γίνεται αντιληπτό ότι στην παρούσα κατάσταση στην Κύπρο και στην απουσία παρομοίων συγγραμμάτων ή των οποιωνδήποτε καθοδηγητικών γραμμών από το Ανώτατο Δικαστήριο, ο οποιοσδήποτε Δικαστής θα πρέπει να βασιστεί και περιοριστεί στα όσα του επιτρέπει ο Νόμος άλλα και όσα του επιστήσει την προσοχή του ο συνήγορος ενώπιον του.

Απουσίας κεντρικού συστήματος ποινών όπως Sentencing Information System

Περαιτέρω της απουσίας των συγγραμμάτων απουσιάζει και ένα πιο κεντρικό σύστημα αυτόματης ενημέρωσης όπως έχουν προς το παρόν σε κάποιες περιοχές ανά το παγκόσμιο και συγκεκριμένα για παράδειγμα στην Ιρλανδία.

Ένα ενωποιημένο ηλεκτρονικό σύστημα όπου βοηθά όλους τους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τις τάσεις αναφορικά με τις ποινές άλλα και τα κριτήρια που εφαρμόζονται και σε ποιες περιπτώσεις.

Λαϊκά Δικαστήρια / Λαϊκή Άποψη και τα MME

Ένα τεράστιο κεφάλαιο που έχουμε να αντιμετωπίσουμε φυσικά στην Κύπρο είναι το λαϊκισμό και τα λαϊκά δικαστήρια τα οποία επηρεάζονται καταστροφικά από τα MME και τα οποία επανειλημμένα θεωρούν την οποιαδήποτε ποινή ως χαμηλή, ευνοϊκή, εξευτελιστική ή στη αντίπερα όχθη υπερβολική και παράλογη.

Γνωστό το πρόσφατο παράδειγμα που ηλικιωμένος καταδικάστηκε με χρηματική ποινή για το αδίκημα κλοπής ενός κοτόπουλου. Ασφαλώς το Δικαστήριο σε εκείνη την περίπτωση μπορούσε να εξαντλήσει την διακριτική του ευχέρεια και να υποβάλει στον

καταδικασθέντα διαφορετική και ίσως «εναλλακτική ποινή» αυτεπάγγελτα όμως το σημαντικό με αυτό το παράδειγμα δεν είναι τόσο το αποτέλεσμα όσο ο τρόπος που επέλεξαν τα ΜΜΕ να το προβάλουν. Τα ΜΜΕ από την μια θέλοντας πάντα να είναι με το μέρος της μάζας που τα υποστηρίζει με την αναγνωσιμότητα και από την άλλη έχοντας ελάχιστες νομικές γνώσεις προβάλλουν τίτλους ειδήσεων που σκοπό έχουν να προκαλέσουν και όχι να ενημερώσουν.

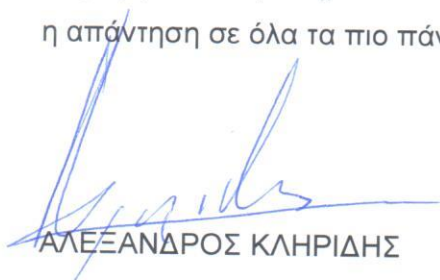
Επανειλημμένα ακούμε ότι η Αστυνομία κάνει εκστρατείες. Εκστρατείες για την ταχύτητα ή για άλλα τροχαία παραπτώματα. Εκστρατείες όταν κοντεύουν οι γιορτές όπως το Πάσχα για τις εκρηκτικές παράνομες ουσίες. Διάφορες εκστρατείες οι οποίες ουσιαστικά ανακοινώνονται από την αστυνομία μέσω των ΜΜΕ χωρίς αυτές οι εκστρατείες όμως να συνδέονται και να είναι συντονισμένες με την Δικαστική εξουσία η οποία θα πρέπει να καταδικάσει τους παραβάτες που συλλαμβάνει η Αστυνομία σε αυτές τους τις εκστρατείες. Ορθότερο θα ήταν μια περίοδος εκστρατείας να εφαρμόζεται την ίδια ώρα και στις αίθουσες Δικαστηρίων στην οποία περίοδο αναγκαστικά ως «εναλλακτική ποινή» στους παραβάτες θα επέβαλλαν ως ποινή την παρακολούθηση επιμορφωτικών μαθημάτων τα οποία θα βοηθούσαν τον παραβάτη να κατανοήσει τον λόγο που η συμπεριφορά του θεωρείται παράνομη και λανθασμένη στο κοινωνικό σύνολο.

Γενικότερα κάτι που δημιουργεί πρόβλημα είναι η νοοτροπία και η αίσθηση του λαού αλλά δυστυχώς και πολλών ανθρώπων που είναι στο επάγγελμα ότι αν κάποιος δεν πάει φυλακή για ένα αδίκημα ότι «την γλύτωσε». Ο λόγος που δημιουργεί πρόβλημα αυτή η αντίληψη είναι επειδή με αυτό το τρόπο σκέψης αναιρούμε άμεσα την οποιαδήποτε σκέψη, μελέτη και συλλογισμό προς την εξέταση κάποιας εναλλακτικής ποινής που στην τελική μπορεί να είναι η πιο αρμόζουσα υπό τις περιστάσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καταλήγοντας να αναφέρω ότι οι περιπτώσεις που εφαρμόζουν και υιοθετούν αυτές τις εναλλακτικές ποινές είναι τόσο ελάχιστες που ουσιαστικά είναι σαν να μην υπάρχουν. Ένα ποσοστό του μέσου όρου 0.6% τα τελευταία 10 χρόνια σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υποστηρίξει την άποψη ότι υπάρχουν και εφαρμόζονται.

Προβληματισμοί πολλοί και χώρος για βελτίωση και ανάπτυξη το ίδιο. Χωρίς όμως να περιμένουμε να γραφτούν τα εκσυγχρονισμένα συγγράμματα, να δημιουργηθούν οι ηλεκτρονικές ιστοσελίδες και να τροποποιηθούν οι εφαρμοστέοι νόμοι είναι η δική μου άποψη ότι είναι στους ώμους των συνηγόρων υπεράσπισης προβάλλοντας τους λόγους που ένα Σεβαστό Δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη για τον μετριασμό της ποινής των καταδικασθέντων να βρίσκει το θάρρος να προτείνει την εφαρμογή αυτών των «εναλλακτικών ποινών» ειδικότερα της παρακολούθησης σχετικών επιμορφωτικών μαθημάτων επειδή στην τελική η σωστή επιμόρφωση όλων μας είναι η απάντηση σε όλα τα πιο πάνω ερωτήματα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ για

ΦΟΙΒΟ Χρ. ΚΛΗΡΙΔΗ ΔΕΠΕ